

BIJLAGE 1
Nota van beantwoording op basis van consultatieronde concept
notitie uitgangspunten RES Rivierenland

Gemeente	Samenvatting reactie
West Betuwe	
De suggestie om tussentijds de parallelle trajecten elektriciteit en warmte te monitoren meenemen.	Dit is onderdeel van de herijking die iedere 2 jaar plaats vindt in de RES 2.0, 3.0 etc.
Suggestie om communicatie wat RES betekent voor inwoners meenemen.	Dit wordt meegenomen in communicatiestrategie RES Rivierenland.
De kosten voor de eerste 3 jaar worden gedekt vanuit de provincie. De wethouder neemt de vraag hoe de kosten daarna gedekt worden mee naar de stuurgroep.	Voor de periode 2019 – 2021 is procesgeld beschikbaar voor de totstandkoming van de RES vanuit het Nationaal programma RES. Daarnaast draagt de provincie bij. De Stuurgroep RES Rivierenland onderschrijft het belang van structurele financiering in de navolgende periode.
Een overzicht van de huidige stand van zaken duurzame energie in de regio. Wat hebben we al bereikt?	Dit overzicht wordt gemaakt als onderdeel van het concept RES-bod. Dit overzicht zal worden gedeeld.
Implicaties omgevingswet meenemen in het RES (RES is volgend aan de omgevingswet)	De Stuurgroep RES onderschrijft dit aandachtspunt en neemt dit mee.
West Maas en Waal	
Kan in de notitie eenduidig worden opgenomen of het gaat om potentie (landschappelijke /ruimtelijk laadvermogen) of intentie (daadwerkelijke bijdrage aan de landelijke opgave)?	Er is inderdaad een verschil tussen potentie en intentie. Dit wordt in de notitie uitgangspunten RES aangepast.
Hoe verhoudt het verschil tussen potentie en intentie zich in het (concept)bod?	Om van potentie (wat kan ruimtelijk) naar intentie (wat dienen we in) te komen worden meerdere slagen gemaakt. Bijvoorbeeld een impactanalyse door Liander (consequenties voor het netwerk), gesprekken met grondeigenaren zoals RWS en RVB (waar mag het), maar ook het bepalen van randvoorwaarden waaronder een eventueel hoger bod mogelijk zou kunnen zijn.
In hoeverre is instemmen met het concept-bod hetzelfde als je committeren aan de uitvoering?	Bij de uitvoering op projectniveau is gemeentelijke besluitvorming (ruimtelijke ordening, omgevingsbeleid, vergunningen) leidend. De Stuurgroep RES veronderstelt dat met het instemmen met het concept RES bod commitment wordt uitgesproken voor de uitvoering.
Is in beeld te brengen/tastbaar te maken aan welke orde grootte je moet denken waar het gaat om lusten/opbrengsten voor dorpen/de omgeving die samenhangen met duurzame energie?	Op hoofdlijnen kan dat. De Stuurgroep RES zal dit, op hoofdlijnen, in beeld laten brengen.
Wat wordt hierover opgenomen in de notitie?	Dit wordt niet opgenomen in de notitie maar wel meegenomen in het vervolgproces richting concept RES-bod.
Komt dit ook terug in het concrete (concept)bod?	Zie hierboven.
Krijgen de innovatieve technieken nog een plek in het proces en/of de notitie uitgangspunten?	Het RES-bod richt zich op 2030. Hierin kunnen alleen bestaande bewezen technieken worden meegenomen. Specifiek betreft dit de weersafhankelijke technieken wind en zon. Het belang van innovatie en het creëren van de juiste condities hiervoor wordt nadrukkelijk meegenomen in de samenwerkingsagenda. Nieuwe bewezen technieken kunnen worden meegenomen in herijking van de RES die iedere 2 jaar moet

	plaatsvinden.
Wat wordt verstaan onder kleinschalige opwekking?	Oppervlakken van minder dan 60 zonnepanelen (15 kW) worden in het kader van de RES kleinschalige opwekking genoemd. Alleen grootschalig zon en wind tellen mee in het RES-bod als bijdrage aan de landelijke doelstelling van 35 TWh.
Waar en hoe wordt dit dan wel in meegenomen?	In het klimaatakkoord wordt rekening gehouden met een autonome groei van kleinschalige opwekking. Dit wordt landelijk meegerekend in het behalen van de klimaatdoelstellingen. Het RES-bod beperkt zich tot grootschalig zon en wind.
In hoeverre kan gemeente West Maas en Waal zelf bepalen hoeveel we in onze gemeente op gaan wekken/op laten nemen in het conceptbod?	De gemeenteraad beslist hier zelf over.
Wanneer en hoe bepalen we ons gemeentelijke aandeel in het regionale bod?	In het concept RES bod zijn alleen nog globale zoekgebieden aan de orde waarbij nog geen sprake is van een concrete toedeling naar gemeenten. Dit doen we pas in de RES 1.0 die op 1 maart 2021 moet zijn ingediend. Zie ook beantwoording van de voorgaande vraag over commitment.
Kan de regio ons daarbij iets opleggen?	De regio faciliteert de totstandkoming van de RES. Het AB en DB van de regio heeft geen besluitvormende rol. De regio legt dus niets op.
Hoe/waar/wanneer wordt (concept)bod concreter en is er ruimte voor onderhandelingen?	In de periode jan/febr. 2020 wordt het concept bod concreter. In het concept RES bod zijn alleen nog globale zoekgebieden aan de orde waarbij nog geen sprake is van een concrete toedeling naar gemeenten. Dit vindt plaats in de aanloop naar de RES 1.0 die op 1 maart 2021 moet zijn ingediend.
Wil de regio deze onderhandelingen organiseren en hoe/wanneer ziet zij de mogelijkheden dat te doen?	De stuurgroep RES Rivierenland zal zich beraden over de mogelijkheden voor het faciliteren van onderhandelingen over een verdeling van lusten en lasten.
Is de Provincie bereid mee te denken in de onderhandelingsmogelijkheden, bijvoorbeeld waar het gaat om woningbouwcontingenten in gemeente West Maas en Waal?	Op dit moment is er geen basis voor uitruilmogelijkheden binnen andere dossiers De stuurgroep RES ziet vooral kansen in het lokaal benutten van de opbrengsten van duurzame energie. Een groter aandeel duurzame energie leidt tot meer opbrengsten.
Opmerkingen: a. Er wordt relatief veel aandacht besteed aan organisatiestructuren en niveaus die er niet over gaan/geen beslissingsbevoegdheid hebben. b. Notitie heeft nog een hoog abstractieniveau, lijkt uit fase te lopen met ateliers c. Uit de ruimte-ateliers komt de potentie van West Maas en Waal in beeld, die willen we niet compleet inbrengen in het bod. d. Er is behoefte aan inzicht in het gemeentelijke aandeel in het bod Samenwerking zeker mogelijk en belangrijk, maar ook aandacht voor individuele gemeenten en risico's voor de gemeenten	De stuurgroep heeft kennis genomen van deze opmerkingen en betreft deze bij het vervolgproces.

Gemeente	Samenvatting reactie
Zaltbommel	
Wat betekent het energieakkoord voor de gemeente Zaltbommel. In de notitie wordt geen doorrekening gemaakt van Zaltbommel. Hoeveel Wh (wattuur) moeten wij besparen?	Met de regionale energiestrategie wordt aan regiogemeenten gevraagd om een regionale bijdrage te leveren aan de landelijke doelstelling van 35 TWh, op basis van de ruimtelijke potentie voor zon en wind. Deze bijdrage is niet gebaseerd op het gemeentelijk of regionale energieverbruik.
Wat is de verwachting voor de Regio Rivierenland.	Zie hierboven.
Dit is een procesvoorstel. Hoe gaat het college van een abstract naar concreet niveau. Welke input gaan we als gemeente geven in het RES. Hoe gaan we het proces inrichten.	Deze vraag wordt beantwoord door gemeente.
Wordt er binnen de Regio ook gewerkt met de inzet van biomassa. Wordt biomassa onderdeel van het bod?	De potentie voor biomassa wordt meegenomen in de inventarisatie voor het onderdeel warmte in het RES bod.
Als we in 2050 van het gas af moeten, dan moeten er 1000 woningen per dag vanaf. Hoe zorgen we voor deze opgave?	Deze vraag wordt beantwoord door gemeente.
Hoe kunnen we voorkomen dat er op lokaal niveau tóch weerstand ontstaat?	Deze vraag wordt beantwoord door gemeente.
Wat houdt energiearmoede in?	Energiearmoede betekent dat door stijgende energieprijzen de energierekening voor een toenemend aantal mensen onbetaalbaar kan worden.
Kan participatie in gezamenlijk regioverband mogelijk worden opgepakt.	In paragraaf 3.6 van de notitie uitgangspunten RES Rivierenland is aangegeven dat participatie altijd op het passende niveau moet worden georganiseerd. Waar mogelijk wordt dit regionaal opgepakt. Zo wordt financiële participatie in de samenwerkingsagenda uitgewerkt.
Is de raad in staat om goedkeuring te verlenen aan een plan voor windmolens of anderszins gezien het recente verleden (A2)?	Deze vraag wordt beantwoord door gemeente.
Als een gemeenteraad niet tot een besluit kan komen, dient wellicht te worden onderzocht of de provincie besluiten kan nemen.	De provincie kan niet in plaats van een gemeente een besluit nemen over een concept RES-bod. De provincie heeft sinds 1 juli 2008 wel de mogelijkheid om op basis van de Wet Ruimtelijke Ordening (WRO) op projectniveau een inpassingsplan vast te stellen.
In welke mate is ruimte om te breken met huidige regelgeving?	Het klimaatakkoord en de RES kunnen er toe leiden dat huidig beleid en regelgeving ter discussie wordt gesteld.
Waarom is er geen energievisie voor de A2 en wel voor de A15?	De energievisie voor de A15 komt voort uit een motie van PS van 2018. Er is toen gekozen voor de A15 (en niet voor de A2) omdat de A15 meer potentie leek te bieden en er simpelweg te weinig capaciteit was om alle rijkswegen te onderzoeken. Uiteindelijk is het een keuze van GS (provincie) geweest om voor de A15 te kiezen.

Gemeente	Samenvatting reactie
Maasdriel	
<p>Zijn/worden kernenergie en waterstof meegenomen in de strategievorming? In het geval van waterstof kan bijvoorbeeld gebruik gemaakt worden van het huidige zeer betrouwbare gasleidingennetwerk, zij het met enige aanpassing. VVD wil dat Maasdriel/Regio zich inspant voor de ontwikkeling van Waterstof.</p>	<p>Op deze vraag is ter vergadering al door de wethouder gereageerd. Volledigheidshalve volgt hier nogmaals het antwoord.</p> <p>Kernenergie en waterstof worden niet meegenomen in het RES-bod. Alleen wind en zon en warmtebronnen mogen onderdeel uitmaken van het bod: maatregelen die binnen de bevoegdheid van de gemeenten liggen en haalbaar zijn in 2030. Kernenergie is geen lokale of regionale bevoegdheid. Waterstof is een energiedrager en geen energiebron, voor de productie hiervan is duurzame elektriciteit nodig. Waterstof als energiedrager zal naar verwachting op termijn in de herijkingen van de RES een rol gaan spelen.</p>
<p>Hoe kijkt het college aan tegen de haalbaarheid en financierbaarheid van de concrete uitwerking en implementatie van deze concept strategie? VVD Maasdriel dringt er bij het college op aan die elementen in de visie in te bedden. Vanuit de diverse doelgroepen, dus niet alleen de overheden. Anders gezegd, deze zaken horen thuis in de risico inventarisatie (hoofdstuk 4 pagina 18).</p>	<p>Deze vraag wordt beantwoord door de gemeente.</p>
<p>De inbreng vanuit de bevolking en het bedrijfsleven zelf (dus geen koepelorganisaties) laat ernstig te wensen over. De reguliere belangenbehartiging blijft in het rapport buiten beeld LTO Noord en ZLTO.</p>	<p>De betrokkenheid van inwoners en bedrijven bij de RES en de ruimteateliers is niet in iedere gemeente even groot. Dit heeft te maken met het hoge abstractieniveau van de RES. Er ligt daarom, met name op lokaal niveau, een uitdaging om deze groep te betrekken naarmate de RES concreter wordt. LTO Noord en ZLTO zijn overigens als belangenbehartiger aangehaakt bij de ruimteateliers. Zij hebben zelf voor vertegenwoordiging vanuit hun achterban bij de ruimteateliers gezorgd.</p>
<p>VVD Maasdriel wil voorkomen dat we -lessen trekkend uit de gang van zaken met betrekking tot asbest - vooraf ons onvoldoende rekenschap geven van de nadelen van zonnepanelen (vervuiling bij einde levensduur en moeilijke herwinning van waardevolle stoffen) en van de landschappelijke gevolgen van windmolens. Plaatsing van windmolens enkel daar waar de natuur en het landschap al ernstig is aangetast (v.b. A2), en terdege rekening houdend met de leefbaarheid van de kernen en de recreatieve ambities. Gaarne vernemen we opvatting van het college in dezen.</p>	<p>Deze vraag wordt beantwoord door de gemeente.</p>
<p>Verwacht dat gemeenten die minder ruimte hebben kijken naar wat er wel kan en niet naar wat er niet kan.</p>	<p>In alle regiogemeenten zijn inmiddels ruimteateliers geweest. Ook in gemeenten met minder ruimte wordt actief gekeken naar de mogelijkheden die er wel zijn.</p>
<p>Vraag om windmolens / zonnenvelden alleen te plaatsen in al aangetaste gebieden en de mooie open gebieden open te houden</p>	<p>Deze vraag wordt beantwoord door de gemeente.</p>
<p>Pleit er voor dat Maasdriel zich hard gaat maken voor de oplossingsrichting "waterstof".</p>	<p>Deze vraag wordt beantwoord door de gemeente.</p>
<p>Wie zijn de twee wethouders die in de stuurgroep zitten ?</p>	<p>De stuurgroep is al opgericht en in werking. Wethouder Reus (CB) is voorzitter van de stuurgroep RES. De regiogemeenten worden vertegenwoordigd door wethouder de Vree (WMW) en wethouder Posthouwer (ZB)</p>
<p>Qua planning lijkt organisatorisch een moeilijk verhaal. Elke aanpassing van een gemeente moet</p>	<p>De stuurgroep RES deelt deze zorg. De planning is krap, mede gezien het feit dat het concept RES-bod</p>

vervolgens naar andere gemeenteraden. Lijkt een lang stroperig proces te worden.	in Rivierenland ook ter vaststelling aan de raden wordt voorgelegd. In veel regio's is dit niet het geval. Dit vraagt om afstemming tussen en betrokkenheid van raden aan de voorkant en om snelheid in en synchronisatie van gemeentelijke besluitvorming.
Hoopt dat de ambities van het GEA akkoord niet worden losgelaten.	Het RES-bod is onderdeel van het behalen van de GEA doelstelling. Maar er valt ook CO2 winst te behalen in andere sectoren zoals mobiliteit, industrie en landbouw. In de samenwerkingsagenda wordt de relatie met deze sectoren en de GEA doelstelling gelegd.
Vraagt voor aansluiting bij het proces van de omgevingswet.	Voor het concept-bod wordt er nu een grove kaart gemaakt waar energie kan worden opgewekt. Dat zijn geen gedetailleerde kaarten. Lokaal volgt er een uitwerking van welke vormen van opwek onder welke voorwaarden kunnen worden toegestaan. Bij het opstellen van het beleid worden de inwoners betrokken en beslist de gemeenteraad.
Het streven voor 50 % lokale participatie zou een uitgangspunt moeten zijn.	50% lokale participatie is een belangrijke voorwaarde voor de realisatie van de RES. De wijze waarop dit gedefinieerd en toegepast kan worden wordt door de stuurgroep nader uitgewerkt. Daarnaast is het zo dat iedere gemeente zelf beleid opstelt en vaststelt.
Sinds de notitie is gemaakt is er al weer veel gebeurd (ateliers) neem deze ontwikkelingen mee in definitieve notitie.	De definitieve notitie uitgangspunten is op onderdelen geactualiseerd.
Wat je bespaart hoeft je ook niet op te wekken. Vraag om meer urgentie voor besparing bij inwoners.	Alles wat kan worden bespaard hoeft niet duurzaam te worden opgewekt. Landelijk wordt uitgegaan van maximaal 1,5% besparing per jaar. Dit vraagt al een enorme inspanning. Naast besparing zal daarom nog steeds ingezet worden op duurzame energie.
Betrek het energieloket / energiecoaches.	Opmerking t.b.v. gemeente
Geeft aan dat er net aantallen windmolens en hectares zonneveld zijn genoemd (getallen uit de ateliers) maar dat er nog wel een vertaalslag wordt gemaakt naar potentie van de gebieden.	Opmerking t.b.v. gemeente
Meer gebruik maken van het Energieloket Het nieuwe wonen Rivierenland	Opmerking t.b.v. gemeente
Verzoek om het voorstel dat wordt gemaakt n.a.v. de ruimteateliers eerst in de commissies te behandelen voordat het definitief wordt aangeboden aan de raden c.q. voordat het onderdeel gaat uitmaken van een regionaal stuk.	In Maasdriel is toegezegd dat stukken voordat ze naar de raad gaan eerst door de commissie worden behandeld.
Als Maasdriel meer doet dan andere gemeenten, dan moeten de revenuen ook voor Maasdriel zijn.	De stuurgroep RES neemt kennis van dit aandachtspunt en betreft deze bij de vervoluitwerking van het (concept) RES-bod.
Is er al een beeld van wat de uitkomst uit de ruimteateliers is gekomen ? Zo ja dan daarmee aan de slag.	Er is een beeld van wat de ruimteateliers aan input hebben opgeleverd. Er volgen nog enkele slagen om belemmeringen, grondbezit en netimpact te verwerken.
Zorg voor het proces.	De stuurgroep RES deelt deze zorg. De planning is krap, mede gezien het feit dat het concept RES-bod in Rivierenland ook ter vaststelling aan de raden wordt voorgelegd. In veel regio's is dit niet het geval. Dit vraagt om afstemming tussen en betrokkenheid van raden aan de voorkant en om snelheid in en synchronisatie van gemeentelijke besluitvorming.
Verzoek om het voorstel dat wordt gemaakt n.a.v. de workshops eerst in de commissies te behandelen voordat het definitief wordt aangeboden aan de	De stuurgroep neemt dit verzoek mee in het proces en zal de raden hierover nader informeren.

raden c.q. voordat het onderdeel gaat uitmaken van een regionaal stuk.	
Pleit voor goed participatiemodel om de revenuen van de energieprojecten in Maasdriel te houden.	De Stuurgroep onderschrijft het belang van financiële participatie door inwoners. Zie ook paragraaf 3.6 in de notitie uitgangspunten.
Besparen is beter dan opwekken.	Alles wat kan worden bespaard hoeft niet duurzaam te worden opgewekt. Landelijk wordt uitgegaan van maximaal 1,5% besparing per jaar. Dit vraagt al een enorme inspanning. Naast besparing zal daarom nog steeds ingezet worden op duurzame energie.
Pleit voor solidariteit in de regio.	De stuurgroep onderschrijft dit pleidooi. Er is sprake van een regionale opgave waarbij solidariteit tussen gemeenten belangrijk is.
Pleit voor alleen windmolens op al aangetaste gebieden zoals langs Infra zoals A2 en A15 en spoor.	De stuurgroep RES neemt kennis van dit aandachtspunt en betreft deze bij de vervolgitwerking van het (concept) RES-bod.
Mensen die last hebben van de windmolens zouden er ook de revenuen van zouden moeten krijgen.	De stuurgroep RES neemt kennis van dit aandachtspunt en betreft deze bij de vervolgitwerking van het (concept) RES-bod.

Buren	
De momenten en mate van invloed van de gemeenteraad bij de besluitvorming van de RES zijn niet duidelijk.	<p>De stuurgroep RES onderschrijft het belang van goede betrokkenheid van raadsleden. Daarom wordt zowel het concept RES-bod (april 2020) als de RES 1.0 (voorjaar 2021) ter vaststelling aan de raden voorgelegd. Hierin wijken wij af van de aanbeveling van het nationaal programma RES om het concept RES-bod alleen ter kennisname aan de raden aan te bieden.</p> <p>Op 25 september 2019 hebben wij raadsleden in een regionale bijeenkomst over de RES gevraagd om aan te geven hoe zij betrokken willen zijn. De aanbevelingen van die avond nemen wij mee in ons vervolgproces.</p> <p>In januari/februari en maart/april 2020 worden raadsbijeenkomsten georganiseerd om raadsleden te informeren over (de contouren van) het concept RES-bod en ruimte te bieden voor het gesprek tussen de raden.</p>
Bij de regionale vorming van het RES-bod zijn de ruimtelijke verschillen en mogelijkheden van gemeenten uitgangspunt van onderhandelingen.. Hoe ziet het proces er uit van onderhandeling, verdeling, uitwisseling en vergoedingen ?	Het concept RES-bod beperkt zich nog tot globale zoekgebieden. Daarna vindt de slag naar concretisering en verdeling plaats richting de RES 1.0. Dat is de periode waarin onderhandelingen over en eerlijke verdeling van lusten en lasten zal plaatsvinden. Dit proces wordt nog nader vormgegeven.
De betrokkenheid van de inwoners kunnen we niet alleen met ruimteateliers afdoen. In de notitie wordt veel te weinig ingegaan op de betrokkenheid van de inwoners. Dit gaat leiden tot ongenoegen, ontevredenheid en ongeloofwaardigheid in de gemeenten.	De stuurgroep RES onderschrijft het belang van het betrekken van inwoners. De RES is momenteel nog een abstract proces. De ruimteateliers trekken daarom relatief weinig inwoners, ook als hiertoe breed wordt uitgenodigd. In de communicatiestrategie voor de RES wordt de mate van betrokkenheid van inwoners bij het RES proces uitgewerkt.
Hoe organiseren we inwonersbetrokkenheid in deze korte tijd? Wat zijn de risico's voor de inwoners? Hoe nemen we de inwoners mee (volledig, eerlijk en uitnodigend)?	Zie bovenstaand antwoord.
Is er een (meerjaren-)begroting voor de stuurgroep RES?	Er is via het nationaal programma RES procesbudget voor de totstandkoming van de RES beschikbaar voor de periode 2019 – 2021. Deze middelen zijn in oktober 2019 betaalbaar gesteld. De stuurgroep RES stelt hiervoor jaarlijks een begroting vast. De begroting voor 2020 wordt in december 2019 vastgesteld.
Hoe verhoudt de Warmtevisie zich tot het RES-proces? Wordt de totstandkoming van de Warmtevisie ook regionaal aangestuurd?	In het RES-bod moet een regionale structuur warmte (RSW) worden opgeleverd, waarmee inzichtelijk wordt gemaakt welke warmtebronnen er in de regio zijn en hoe deze benut kunnen worden. Deze RSW biedt een onderlegger voor de transitievisies warmte die gemeenten in 2021 moeten hebben opgesteld. De totstandkoming van deze lokale warmtevisies wordt niet regionaal aangestuurd.
Er is gekozen voor een 'rollende agenda', voorzien van een uitvoeringsprogramma. Dat klinkt spannend. Wie houdt deze agenda in onze gemeente in de gaten?	De samenwerkingsagenda zal, net als de RES, geen statisch document zijn en mee ontwikkelen met de RES 2.0, 3.0 etc. Op de voortgang van de samenwerking binnen deze rollende agenda wordt toegezien door de Stuurgroep RES. Inhoud en uitvoering is een verantwoordelijkheid van de partners die zich aan specifieke projecten of thema's verbinden.
Wie stuurt er op realisatie? Daarover staat niets in	Realisatie is een verantwoordelijkheid van de RES

de notitie. Wat is de rol van de regio en van de provincie hierbij?	partners. Primair ligt deze verantwoordelijkheid m.b.t. wind, zon en warmte bij de gemeenten via lokaal beleid en het ruimtelijke en juridische instrumentarium.
Kunnen er nu al binnen de regio onderhandelingen plaatsvinden over de verdeling van opwek?	Gemeenten kunnen in de aanloop naar het concept RES-bod met elkaar in gesprek over de principes voor een eerlijke verdeling van lusten en lasten.
Is de energie-infrastructuur voldoende meegenomen in het proces voor de totstandkoming van een bod? Is de huidige capaciteit per gemeente in beeld?	De huidige capaciteit is in beeld en wordt betrokken bij de RES. Met een impactanalyse worden ook de consequenties die voortvloeien uit de globale zoekgebieden voor wind en zon verkend.
Wanneer is de doorrekening van Liander over het RES-bod gereed? Is dit uitgesplitst per gemeente?	In de periode december en januari (2020) wordt in 2 slagen een impactanalyse door Liander uitgevoerd voor het concept RES-bod. Omdat dit nog gebaseerd is op globale zoekgebieden omvat dit nog geen uitsplitsing per gemeente.
Er zitten qua inhoud welk wat uitgangspunten in. De vraag is of dit terecht is gegeven technologische ontwikkelingen. Waarom geen prognoses over technologische innovaties meenemen in het model?	Het RES-bod moet zich m.b.t. elektriciteit richten op wind en grootschalig zon. Innovatieve, bewezen technieken kunnen wellicht in latere versies van de RES wel worden meegerekend. In de samenwerkingsagenda is innovatie een belangrijk thema om de juiste condities te creëren voor de ontwikkeling van nieuwe technieken.
De RES gaat uit van overlegmodel. Gegeven de recente protesten t.a.v. PAS van landbouwers en mogelijk de bouw is de vraag wat er gebeurd op het moment dat inwoners gevolgen gaan ervaren. Hoe komt een goede burgervertegenwoordiging tot stand. Hoe om te gaan met klimaatsceptici.	Er kan tijdens het opstellen van een RES-bod, concretisering van projectlocaties en daadwerkelijke uitvoering van projecten weerstand ontstaan. Communicatie met en (financiële) participatie door inwoners is daarom van groot belang. Dit nemen we mee in de samenwerkingsagenda RES en de communicatiestrategie RES.
In fase 4 staat dat er sprake is van een mogelijke herverdeling over de regio's. Slaat deze weer terug naar lokaal niveau? Is dit een iteratief proces? Is hier een punt dat afgedwongen gaat worden?	Alle 30 RES regio's dienen op 1 juni een concept RES-bod in als bijdrage aan de landelijke doelstelling van 35 TWh met wind op land en grootschalig zon. Als dit niet leidt tot 35 TWh wordt gekeken naar een herverdeling over de regio's. Hiervoor wordt in de loop van 2020 door de koepels van de decentrale overheden een verdelingssystematiek gemaakt.
Als de biedingen niet leiden tot de landelijke behoefte dan vindt een herverdeling plaats. Hiervan is nog geen proces, werkwijze. Wat is hier de invloed van de Gemeenten? Het kan toch niet zo zijn dat je een mooi bod uitbrengt, wellicht nog andere gemeenten helpt en dan alsnog een opgave toebedeeld wordt? Kan hier de invloed van de Gemeenten (in ieder geval de regio) geborgd worden?	Zie antwoord hierboven. VNG is onderdeel van het opstellen van de verdelingssystematiek en zal hierbij haar leden betrekken. Wanneer en hoe dit plaats vindt is nog niet bekend.
Er heerst bij gemeenteraadsleden onduidelijkheid over de invloed die zij kunnen uitoefenen. Graag een tijdpad (in one view), zodat overzichtelijk is te zien wat en wanneer de raden invloed hebben.	De stuurgroep RES Rivierenland neemt de suggestie voor een tijdpad voor de raden mee en zal u hierover informeren.

Culemborg	
Algemeen: De commissie is positief over de uitgangspuntennotitie. Het is helder geschreven en het is goed dat in een vroegtijdig stadium de gemeenteraad wordt betrokken.	-
We staan voor een hele grote uitdaging. Het komen tot een RES-bod is de eerste stap, maar hoe gaan we het daarna ook realiseren? Dat vraagt om een structurele organisatie en structureel geld. Maak dat helder.	De Stuurgroep RES Rivierenland onderschrijft het belang van structurele organisatie en structureel geld. Hierin is de samenwerkingsagenda en organisatie van deze langjarige samenwerking essentieel.
Specifieke opmerkingen: Het is wellicht een goed idee om naast de stuurgroep en alle betrokken overleggroepen ook een klankbordgroep van deskundigen te formeren om op een onafhankelijk wijze de (tussen)producten aan een review te onderwerpen. In de klankbordgroep zitten dan bij voorkeur mensen uit de regio (met kennis van het gebied) en met een diverse deskundige achtergrond. Zowel op het gebied van techniek, maar ook qua landschap, sociale aspecten en financiën. Een klankbordgroep kan misschien voorkomen dat we een bepaalde 'blindheid' hebben omdat we in het proces mogelijk een tunnelvisie ontwikkelen.	De stuurgroep RES Rivierenland onderschrijft het belang van het betrekken van externen bij proces en de tussenproducten. Gezien het krappe tijdsplan is het lastig om uitgebreid een proces met een klankbordgroep in te richten. Tegelijkertijd ziet de stuurgroep wel een meerwaarde in de suggestie en zal gegeven het kritische tijdsplan 'klankbordmomenten' met experts inpassen voor zover die het proces niet (qua tijd) verstoren.
Afstemming binnen de regio is belangrijk om te voorkomen dat er kriskras overal wind en zonneparken ontstaan. Maar afstemming met de andere RES-regio's is ook belangrijk. Culemborg ligt aan de rand van de regio Rivierenland, de helft van onze gemeentegrens grenst aan andere RES-regio's.	Afstemming met andere regio's is onderdeel van het RES proces.
Het is belangrijk dat energiebesparing nadrukkelijk op de agenda staat.	De Stuurgroep RES Rivierenland onderschrijft het belang van energiebesparing. Gemeenten, bedrijven en woningcorporaties zetten hier al op in. Dit onderwerp wordt ook meegenomen in samenwerkingsagenda.
Ook sociale duurzaamheid is een belangrijk aandachtspunt.	De stuurgroep RES Rivierenland onderschrijft dit. Zie ook bijlage 1 Uitgangspunten Stuurgroep RES Rivierenland.
Grootschalig biomassaverbranding heeft zeker niet de voorkeur.	De stuurgroep RES neemt kennis van dit aandachtspunt en betreft deze bij de vervoluitwerking van het (concept) RES-bod.
De voorbeeldrol van de overheid is een belangrijk onderwerp. Verduurzaming van het maatschappelijk vastgoed en bijvoorbeeld tractie moet voldoende aandacht krijgen.	De stuurgroep RES neemt kennis van dit aandachtspunt en betreft deze bij de vervoluitwerking van het (concept) RES-bod.

Tiel	
De achterstand van Liander in de energieverwerking is een punt van aandacht.	De stuurgroep RES neemt kennis van dit aandachtspunt en betreft deze bij de vervolgitwerking van het (concept) RES-bod.
Binnen het strategisch verhaal dient gekeken te worden naar doelen en budgetten, gezocht moet worden naar innovatieve technieken, er kan gekeken worden naar het stromende water in de regio. Graag ook een meerjaren-agenda	De Stuurgroep RES Rivierenland onderschrijft het belang van een meerjarenagenda. Dit geven we vorm met de samenwerkingsagenda RES Rivierenland. Deze agenda is breder dan alleen het RES-bod, waarin alleen wind en zon mag worden meegerekend. In de samenwerkingsagenda kunnen koppelkansen, innovaties en andere technieken dan zon en wind worden meegenomen.
Met het RES (afgesproken in VNG-verband) komt er een regionaal bod. In dat kader wordt kritisch naar Tiel gekeken. Duidelijk moet worden gemaakt wat aan de raden in de regio wordt gevraagd.	In de RES wordt gekeken naar de mogelijkheden die individuele gemeenten hebben om te komen tot een regionaal bod. Dit proces is voor ieder gemeente gelijk. De mogelijkheden per gemeente kunnen verschillen. Over de verdeling van lusten en lasten kunnen gemeenten onderling in gesprek.
Burgerparticipatie kan beter. De rol van de inwoners is niet duidelijk. Hoe worden de inwoners betrokken, inwoner moeten actief worden geïnformeerd.	In paragraaf 3.6 van de notitie uitgangspunten RES Rivierenland is aangegeven dat participatie altijd op het passende niveau moet worden georganiseerd. Waar mogelijk wordt dit regionaal opgepakt. Dit geldt ook voor communicatie naar de inwoners. Dit wordt meegenomen in de communicatiestrategie voor de RES.
In algemene zin zijn in de Commissie de volgende opmerkingen gemaakt: De website van de regio is verouderd. Beleg de uitvoering van de RES bij de regio als extra taak RES is te abstract Richt een investeringsfonds op Zorg voor voldoende urgentie besef	De stuurgroep RES neemt kennis van deze aandachtspunten en betreft deze bij de vervolgitwerking van het (concept) RES-bod.